

ZEYTİNDAĞI

Falih Rıfki Atay

Zeytindağı

Falih Rıfka Atay

Genel Yayın Yönetmeni: S. Dursun Çimen

Sayfa Tasarımı: adlenşenel.com

Kapak Tasarımı: Yunus Karaaslan

Basım: 2019

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifikası No: 1206-34-004355

Baskı-Cilt : Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Davutpaşa Cad. Güven san. Sit. C Blok No:244 Topkapı/İstanbul

Tel: 0 212 612 31 85 Sertifika No: 12156

GENEL DAĞITIM

ARTI YAYIN DAĞITIM

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sok. Çatalçeşme Han

No: 25/2 34110 Cađalođlu-İstanbul

Tel: (0212) 514 57 87 • Faks: (0212) 512 09 14

muharrem@artidagitim.com.tr

satis@artidagitim.com.tr

www.artidagitim.com.tr

POZİTİF YAYINLARI

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sok. Çatalçeşme Han

No: 25/2 34110 Cađalođlu-İstanbul

Tel: (0212) 514 57 87 • Faks: (0212) 512 09 14

Tel: (0212) 512 48 84 • Fax: (0212) 512 09 14

www.pozitifkitap.com

ZEYTİNDAĞI

Falih Rıfki Atay

Falih Rıfki Atay (1894-1971)

Atatürk üzerine çalışmalarıyla tanınmış gazeteci, yazar Falih Rıfki Atay 1894'te İstanbul'da doğmuştur. Öğrenimini İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde yaptı. 1908 devriminden sonra "Tanin" gazetesinde gazeteciliğe başladı. Bir yandan gazetelere, dergilere yazılar yazıyor, bir yandan da Babıâli Mektubi Kalemî'ne devam ediyordu (1913). Bir süre sonra, oradan Dahiliye Hususi Kalemî'ne kâtip olarak geçti.

Falih Rıfki Atay Birinci Dünya Savaşı'na yedeksubay olarak katıldı. Bir süre sonra 4. ordu komutanı Cemal Paşa'nın emir subayı olarak, Kudüs'te ve Suriye'de bulundu. Bu arada, resmi görevle birtakım Avrupa yolculuklarına da katıldı. Savaş sona erince, Bahriye Hususi Kalem Müdür muavinliğine atandı. O sıralarda iki arkadaşıyla birlikte "Akşam" gazetesini kurdu (1918). Devrim aleyhinde bulunanlarla çetin bir savaşa girişen Atay, 1922 yılında Bolu'dan milletvekili seçildi, 1950'ye kadar milletvekili kaldı. Bu arada, "Hakimiyet-i Milliye", "Milliyet", "Ulus" gazetelerinin de başyazarlığını yaptı. 1950'de siyasi hayattan çekilerek kendini büsbütün gazeteciliğe adadı. Kısa bir süre "Cumhuriyet" gazetesine haftalık sohbetler yazdıktan sonra, bir arkadaşıyla birlikte "Dünya" gazetesini kurdu.

Başlıca Eserleri: Zeytindağı (1932), Atatürk'ün Bana Anlattıkları (1955), Babanız Atatürk (1955), Çankaya (1961), Kurtuluş (1966), Atatürkçülük Nedir? (1966), Atatürk Ne İdi? (1968), Bayrak (1970).

ÖLBERG

İstanbul, 1 Haziran 1956

Acaba buna “Hacılar Hanı” diyebilir miyiz? Zeytindağı üstünde ve geniş bir çamlığın ortasında idi. Banyolu odalarına bakarsanız bir Alman oteline, kiliseli parçasına yaklaşırsanız bir manastıra, başörtülü ve hastalarından haber götürür gibi dolaşan şivesterleri ile bir kliniğe de benzer. Birinci Dünya Harbinde Dördüncü Ordu karargâhı idi.

Şimdi, Yahudi Kudüs’ün köşesinden, tâ uzakta, büsbütün ormanlaşan tepedeki beyaz hayaletini seyrediyorum. Şehrin Arap bölgesinde. Aramızda birbiri ile kanlı bıçaklı iki devletin yasakçıları var. Kırk yıl önce orada, tunç bir tepsi üstüne tokmağını vurarak bizi öğle ve akşam yemeklerine çağıran, aramızda “Davulcu” diye andığımız solgun yüzlü şivesteri, eğer gidebilsem, hemen karşımda bulmamak bana imkânsız gibi geliyor. Hâtıralar, gençlik hâtıralarım! Sanki oraya kapanıp kalmışlar da kapıyı açınca neşeli mektep çocukları gibi birer birer dışarı fırlayacaklar, boynuma sarılacaklar!

İşte Cafer... İttihat ve Terâkki Umumî Merkezi’nden tanıyordum. Pek efendi bir Rumeli delikanlısı idi. Karargâh kadrosu yeniyi çekemez. İlk karşılaştıklarınızda:

— Bu da nereden çıktı? gibi bir yadırgama bakışı hisseder-siniz. Gurbet çocuğu Cafer, kumandanı ancak ertesi gün görebileceğimden, bana bir yatak bulmuş, yemek yedirmiş, sonra

İstanbul havadisleri sormuştu. İttihat ve Terâkki Merkezi'nde Talât, Nâzım ve Bahaettin Şakir gibi liderlerin adamı olduğunu bilmekle beraber, ne yaptığından haberim yoktu. Burada da rütbesiz gibi bir şeydi. Şifre kaleminde kumandanın hususî yazışmalarına bakanlardan biri olmalı idi. Cafer'i daha sonra, İngiliz donanması İstanbul sularına girdiği zaman, "Akşam" gazetesindeki pencereden yumruğunu sıkıp:

— Gösteririz sana! dediği sabahtan da hatırlıyorum. Fakat şimdi gitsem, onu alaturka kahve cezvesinin başında, göğsünün düğmeleri çözüktü, Rumeli şivesiyle dostlarına bir hikâyeye anlatırken bulmak hissi, beni içimden itiyor. Zavallı neferim Mehmet! Arkadaşlarım at gezisine çıktıkları zaman, ben Zeytindağı'nın bayırlarında silâh atmaya giderdim. Ganimet bir İngiliz filintam vardı. Ebedi, sorulmaz ve söylenmez bir kader sırrının mahkûmu gibi, yüzü hiç oynamayan, durduğu yerde kendinden yıllarca uzaklara giden ve çağrıldığında pek yavaş kendine dönen Mehmet'in, nişanı vurduğum zamanki hafif gülümsemesini unutamıyorum. Gidebilsem, "Mehmet!.." diye seslensem, şüphesiz, kırk yılın tâ derinlerdeki köşesinden fırlayıp gelecekti.

Yıllar ipleri kopan perdeler gibi, böyle birbirini ardınca inmişti. Sanki bir rüyadan ayrılmıştık ve şimdi uyanmıştık.

Ölberg, Zeytindağı'nın Almancası! Cebelizzeýtûn Arapçası, Zeytindağı sadece kitabımın adı.

Bir Türk Kudüs'ü yoktu. Bir Arap Kudüs'ü var mıydı? Hayır. Ne Katolik, ne Ortodoks, ne de Yahudi Kudüs'ü! Kudüs Haçlı alemlî, Davud mühürlü sancaklar altında göze görünmez orduların sessizce alıp verdikleri bir yer. Bu defa o şehrin bu yakasında Süleyman'ın olduğu kadar Yahudi olan Kudüs'ü görüyorum.

Dönüşümde hâtıralarımla o kadar hasretli idim ki, Zeytindağı'nı bir daha okumak istedim. Kitapçılarda pek azalmış. Yeniden bastırmak fikri bundan doğdu.

ÖNSÖZ

Büyük Harbin son aylarında “Ateş ve Güneş”i yazmıştım. Cemal Paşa Şam’dan İstanbul’a gelmiş, artık yalnız Bahriye Nazırı idi. Kendisini gördüm ve yayınlanmasını uygun bulup bulmadığını anlamak istedim.

“Ateş ve Güneş” çöl ordusunun kahramanlık ve ıstırap hikâyelerinden ibaretti. Nazırım bir gün sonra müsveddeleri geri verdi.

— Bastırmasanız iyi olur, dedi.

“Ateş ve Güneş” de birkaç subay ve neferden başka hiç kimsenin ismi yoktu. Eski Dördüncü Ordu Kumandanının dört yıl yanında çalışan bir yazardan beklediği, belki bu değildi. O kitabında kendini aramıştı.

Büyük Harbde Suriye idaresi için hiçbir satır yazmamıştım, çünkü yalnız beğendiğim şeylerden bahsetmek lâzımdı.

Mütarekede ise, yalnız beğenmediğim şeyleri yazabileceğim için, Suriye hâtıralarını yine bir yana bıraktım.

Bugün her ikisini de söylemek mümkün olduğundan, “Zeytindağı”nı bastırıyorum.

Biz, şimdi kırkına yaklaşanlar, Osmanlı İmparatorluğunun son gençleriyiz. 1914’de üç, beş, yedi yaşında bulunan çocuklar, bugün yeni Türkiye’nin gençleri olmuşlardır ve hatırlarında

İmparatorluktan hiçbir iz kalmamıştı. İşte onlara, saltanatın, Suriye’de, Filistin ve Hicaz’daki son yıllarını anlatmak istiyorum.

Bizden Belgrad’ı aldıkları zaman, düşman delegeleri Niş kasabasını da istemişlerdi. Osmanlı delegesi ayağa kalkarak:

— Ne hacet, dedi, İstanbul’u da size verelim.

Babalarımız için Niş, İstanbul’a o kadar yakındı.

Biz eğer Vardar’ı, Trablus’u, Girid’i ve Medine’yi bırakırsak, Türk milleti yaşayamaz sanıyoruz.

Çocuklarımızın Avrupası Marmara ve Meriç’te bitiyor.

Batış ve kurtuluş gibi, bir milletin tarihinde ikisi tek yüzyıl içine pek az defa sığmış olan ve yalnız biri millî tarihin bir büyük faslı olan iki hâdiseyi dört, beş yıl içinde görüp geçirmiş, en büyük acıyı ve en büyük millî sevinci tatmış olanların hikâyeleri okunmağa değer.

Zeytindağı’nı kumandanıma karşı saygısızlık eseri diye gösterenler olmuştur. Onlar, bir kumandanın yanında dört yıl çalışan bir subay tarafından, böyle bir hareketi kimbilir nasıl muhakeme etmişlerdir?

Zeytindağı için sonradan bir tenkid yazan Hüseyin Cahit, diyor ki: “Bu eseri Cemal Paşa aleyhinde telâkki edenler Falih Rıfki’yi seciyesizlikle itham ediyorlardı. O vakit bundan hayret ve teessür duymuştum. Şimdi bir kere daha görüyorum ki, okuduğunu anlamak ne zormuş ve bu zorluğu bilebilen insanlar ne kadar azmış. Falih Rıfki, Cemal Paşa’yı sunî, cansız uydurma bir kalıp gibi medih ve tasvir etmiyor. Onu zaafı ve meziyetleri ile gerçekten bir insan gibi karşımızda canlandırıyor. Herhalde bu canlanış, eski Dördüncü Ordu Kumandanı için çok şerefliidir.”